

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Охорона здоров'я

Захід 2.7.2.2.1. Проведення аналітичного дослідження положень статей 19 і 20 ЗУ «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові», Порядку перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення їх за межі митної території України, затвердженого постановою КМУ від 5 серпня 2020 р. № 720, інших положень законодавства, що стосуються порядку ввезення, вивезення та перевезення анатомічних матеріалів людини в межах території України, правил компенсації витрат донорів та інших процедур, на предмет повноти, конкретності, системності та наявності корупціогенних факторів

Строки заходу	Прогрес заходу	Статус заходу	
01.03.2023 - 31.05.2023	5%	виконано формально	

▪ Успіхи

Як зазначалось у звіті про громадський моніторинг виконання ДАП від листопада 2023 року: МОЗ проведене дослідження на виконання заходу та опубліковано аналітичний звіт на вебсайті МОЗ. Згідно з аналітичним звітом МОЗ, рівень наявності корупціогенних факторів у всіх проаналізованих процедурах визначено як низький.

Щодо законодавства про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові варто відмітити, що нормативно-правові акти, які впроваджують закон і фактично виконують імплементацію європейського законодавства, знаходяться в процесі розробки або вже є затвердженими, що значно полегшує забезпечення якості та доступності донорської крові та компонентів крові.

▪ Перешкоди та ризики

Повторно наголошуємо, що звіт не містить повного аналізу законодавства, що регулює питання, визначені заходом, та не аналізує й не описує чинні корупційні практики та корупціогенні фактори у сфері системи крові.

Ключові не вирішені проблеми стратегічного впливу у сфері системи крові, що не описані у звіті:

1. Недостатнє регулювання та контроль за процесом заготівлі, тестуванням, переробкою та зберіганням донорської крові та її компонентів: відсутність ліцензії щодо заготівлі і тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їхнього кінцевого призначення, із переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії (станом на 01.04.2024 р. розроблено проекту документу для врегулювання ліцензування, який не затверджено). Відсутність такого акту в свою чергу впливає на визначення суб'єктів господарювання, які б могли надавати такі послуги та негативно впливає на формування тіньового ринку в даному напрямі. Крім того, відсутність нормативного акту може створювати ризики щодо контролю якості донорської крові та бути передумовою для корупційних практик серед тих, хто дотичний до описаних процесів у сфері системи крові.

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Охорона здоров'я

2. Нерозвинена клінічна трансфузіологія та відсутність лікарняних банків крові: це може створювати дисбаланс між попитом і пропозицією крові та компонентів крові, що в свою чергу може призводити до ситуацій, де окремі особи або заклади охорони здоров'я можуть скористатися цим дефіцитом для особистої вигоди, наприклад, вимагаючи хабарів від пацієнтів за забезпечення крові або її компонентів. Також це створює ризик потенційної загрози життю та здоров'ю пацієнтів. Низька якість або неналежне зберігання крові можуть спричинити передачу інфекцій та інших ускладнень пацієнтам, що отримують трансфузію. Тому забезпечення високої якості та безпеки крові під час трансфузії є критично важливим аспектом системи охорони здоров'я, який вимагає негайних заходів та вдосконалення.
3. Невизначеність фінансового механізму (система крові до цього часу має фінансування з програм субвенції): можуть виникнути ризики корупційних схем, спрямованих на використання державних коштів або ресурсів у власних цілях через хабарництво, використання впливу або інші форми корупції. Відповідно до наказу МОЗ від 07.03.2022 р. № 424 «Про організацію забезпечення потреб донорською кров'ю та компонентами крові в умовах воєнного стану» суб'єкти системи крові мають забезпечувати донорською кров'ю та компонентами крові у випадку їх нестачі інші суб'єкти системи крові державної та комунальної форм власності у заявленому обсязі безоплатно на підставі видаткових накладних. Проте на платформі «Prozorro» є ряд закупівель закладами охорони здоров'я компонентів крові.
4. Брак прозорості та відкритості в управлінні системою крові: відсутність ефективного механізму моніторингу та звітності наявних потреб. Теоретично механізм зафіксовано наказом МОЗ від 09.12.2022 р. № 2225 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань розслідування серйозних несприятливих випадків та реакцій, пов'язаних із заготівлею, тестуванням, переробкою, зберіганням, розподілом та реалізацією донорської крові та компонентів крові, а також під час або після трансфузії». Проте на практиці не всі процеси виконуються, що може сприяти корупційним практикам, таким як відмивання грошей або зловживання службовим становищем.
5. Родинне донорство, особливо якщо воно здійснюється під тиском моральним чи фінансовим, може створювати серйозні корупційні ризики в сфері системи крові.

Ці фактори можуть створювати сприятливі умови для корупційних дій в сфері системи крові, тому важливо приділяти увагу запобіганню та боротьбі з корупцією шляхом впровадження ефективних механізмів контролю, прозорості та відповідальності.

■ Необхідні дії та рекомендації

Повторно рекомендується: МОЗ провести аналітичне дослідження на виконання заходу та проаналізувати питання у системі крові на предмет корупціогенних факторів у процедурах та нормах, що їх регулюють з урахуванням ключових проблем стратегічного впливу, що описані в аналізі заходу

МОЗ розробити та затвердити нормативно-правовим актом модель/структуру системи крові в Україні, що має ефективно здійснювати основну свою діяльність, зокрема визначити яка кількість центрів крові та лабораторних хабів має забезпечувати якість та доступність донорської крові та її компонентів для населення, а також затвердити фінансову модель.

Звіт ГО «Разом проти корупції» про громадський моніторинг виконання Державної антикорупційної програми (березень 2024)

Охорона здоров'я

Стратегічна модель розвитку системи крові має включати:

- розвиток не лише виробничої трансфузіології, а й клінічної;
- цифровізація діяльності системи крові для забезпечення простежуваності та відслідковування в реальному часі руху крові; (дане питання в процесі розробки, створюється система «є-кров»);
- розвиток безоплатного добровільного та регулярного донорства крові; питання юридично вирішене шляхом схвалення КМУ розпорядження від 12.03.2024 р. № 225 «Про схвалення Стратегії розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові на період до 2028 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках».

Для вирішення ключових проблем стратегічного впливу в системі крові КМУ та МОЗ потрібно вжити наступні заходи:

1. Затвердити положення про ліцензування господарської діяльності із заготівлі і тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення із переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії: Уряду слід затвердити порядок ліцензування для контролю за процесом заготівлі, тестуванням, переробкою та зберіганням донорської крові та її компонентів. Це створить нормативно-правову базу для ефективного контролю та запобігання корупційним практикам.
2. Розвинути клінічну трансфузіологію: розробити та впровадити програми з розвитку клінічної трансфузіології, а також створити лікарняні банки крові для забезпечення сталого доступу до крові та її компонентів.
3. Забезпечити стабільне фінансування: Уряду рекомендується розробити стабільний фінансовий механізм для системи крові, який гарантує необхідне фінансування для виконання всіх необхідних функцій та запобігання корупційним схемам.
4. Забезпечити прозоре управління: впровадити механізми моніторингу та звітності, які забезпечать прозоре управління системою крові. Це включає в себе регулярну публікацію інформації про донорство крові з метою мотивації людей долучатись до благородної місії, а також механізми контролю за їх використанням.

Ці дії допоможуть створити стійку та ефективну систему управління системою крові, яка буде працювати на користь громади та забезпечувати доступ до крові та її компонентів для всіх, хто потребує трансфузій.

Додатково МОЗ провести економічно-фінансовий аналіз наявної системи крові і спроможності забезпечення населення доступними та якісними продуктами донорської крові.